

Roep dit herinneringen op? Je zat op de basisschool, een klasgenootje was jarig en ging de uitnodigingen ronddelen voor het verjaardagsfeestje. Zou je worden uitgenodigd? En zou er weer een grapje gemaakt worden over dat ene rare jongetje dat nooit werd uitgenodigd? Dat de uitnodiging aan hem werd aangereikt en, net voordat hij het blij verrast aanpakte, weer werd teruggegrist?

Klassenfeestjes:

een feestelijke manier om sociale uitsluiting tegen te gaan

A D H D
& onderwijs
MARC CONRADIEN
ELIN HONDEBRINK

In Nederland wordt ongeveer 10% van de basisschoolleerlingen ten minste eens per maand gepest (Nelen et al., 2018). Sociale uitsluiting komt ongeveer net zoveel voor. Sociale uitsluiting bestaat uit een combinatie van materiële deprivatie (ervaren armoede), onvoldoende sociale participatie (bijvoorbeeld contacten met leeftijdgenoten) en onvoldoende toegang tot sociale grondrechten (zoals veiligheid en vrijetijdsvoorzieningen, denk aan opgroeien in een achterstandswijk). Van alle kinderen tussen de 5 en 17 jaarervaart 3% in ernstige mate sociale uitsluiting en 8% enigszins. Kinderen uit arme gezinnen zijn hierbij oververtegenwoordigd (Roest et al., 2010).

DE PIJN VAN UITSLUITING

De gevolgen van sociale uitsluiting zijn divers: angst, eenzaamheid, depressie, maar ook bijvoorbeeld eetstoornissen. Al met al ervaren slachtoffers van uitsluiting een lagere kwaliteit van leven (Lindsay et al., 2013). Ook de schoolprestaties zijn vaak zwakker (Arslan, 2018). Een van de elementen van sociale uitsluiting bij kinderen heeft betrekking op verjaardagen en verjaardagsfeestjes. Van alle basisschoolleerlingen gaat ongeveer 4% nooit naar een verjaardagsfeestje. Ongeveer 15% heeft voor zijn of haar laatste eigen verjaardag geen kinderen uitgenodigd. En ongeveer 4% kan geen verjaardagsfeestje geven omdat de ouders dat niet kunnen betalen (Roest et al., 2010). Het samenwerkingsverband Druk & Dwars heeft naar aanleiding hiervan een simpele anti-uitsluitingsmethode voor

basisschoolleerlingen ontwikkeld: het 'Klassenfeestje'. Dit kan een feestje op school zijn, georganiseerd door de leerkracht voor de hele klas, maar nog liever een verjaardagsfeestje georganiseerd door een of meerjarige leerlingen waarbij ze de hele klas uitnodigen. Het doel is ervoor te zorgen dat elk kind ten minste eens per jaar een uitnodiging ontvangt voor een verjaardagsfeestje.

Het mes snijdt hiermee aan twee kanten voor de ontwikkeling van kinderen. Denk aan minder buitensluiting van kinderen en kinderen leren beter te accepteren en mogelijk ook te waarderen dat elk kind anders is en erbij hoort. Het zou dus zowel uitsluiting als pesten een klein beetje kunnen tegengaan.

HOE HET BEGON

Initiatiefnemers Laura Batstra en muziekleraar Wim Venema begonnen vanaf 2015 klassenfeestjes voor hun eigen kinderen te organiseren. Daarvan is veel geleerd.

Een klassenfeestje is anders dan een gewoon kinderfeestje. Het aantal en de diversiteit van de kinderen is bijvoorbeeld veel groter. Hoe vermaak je zo'n grote groep, hoe houd je het betaalbaar en veilig? In 2017 kon Klassenfeestjes door een subsidie van Stichting Kinderpostzegels uitgroeien tot een projectteam dat de bevindingen en ervaringen vastlegde in een eerste versie van het *Handboek klassenfeestjes*: een digitaal boek voor ouders vol met tips en ideeën voor het organiseren van een klassenfeestje. Vervolgens werd de website klassenfeestjes.nl opgezet en werd er proefgedraaid met een tiental feestjes. Deze zijn geëvalueerd en dit heeft geresulteerd in een bijgewerkte versie van het handboek. Het handboek is gratis te downloaden van de website.

“Het doel: elk kind krijgt minstens eens per jaar een uitnodiging voor een verjaardagsfeestje”

Tot nu toe zijn er 712 handboeken aangevraagd, waarvan 484 door ouders en leerkrachten die een klassenfeestje organiseerden. In 2018 waren we uitverkoren om tijdens de Nationale ontbijtweek het 'goede doel' te zijn.

LEREN VAN ERVARINGEN
 Om meer zicht te krijgen op de ervaringen en de belemmerende en bevorderende factoren voor het geven van een klassenfeestje, hebben we vanaf het begin van het project ouders bevraagd die een

klassenfeestje gaven. Daarnaast hebben we eind 2019 een enquête verspreid onder ouders van basisschoolleerlingen over hun ideeën en opvattingen over (klassen)feestjes via sociale media, de nieuwsbrief van Klassenfeestjes en de website.

Uit de ervaringen van ouders blijkt dat voor velen een klassenfeestje thuis niet goed te organiseren valt. Het gemiddelde huis en de gemiddelde tuin zijn gewoon te klein voor 25 tot 30 kinderen. Andere locaties zijn echter dikwijls te duur. Omdat armoede vaak samenhangt met sociale uitsluiting, willen we geen financiële drempel opwerpen voor het geven, van klassenfeestjes. Om die reden hebben we ons ingespannen gratis locaties te verwerven. Inmiddels hebben we elf gratis locaties in Groningen en een gratis locatie in Veghel. Voor ouders die elders wonen en een klassenfeestje willen geven, is er een stappenplan ontwikkeld om een gratis locatie te regelen. Dit stappenplan staat op de website. Andere adviezen die wij op basis van onze eigen ervaringen en die van vele ouders hebben, zijn:

- Organiseer een klassenfeestje voor ten minste tweejarige kinderen uit de klas, dan kun je de kosten delen en zijn er in ieder geval meer ouders.
- De meeste ouders reddden het namelijk niet om een klassenfeestje met slechts twee ouders te begeleiden.
- Om de kosten laag te houden, adviseren wij simpele spelletjes te doen en het eten en drinken eenvoudig te houden. Snoepjes zijn nog altijd

het favoriete spelletje. Wim Venema heeft twee spelletjes ontwikkeld, die beide op de website staan:

- **Roze-blauw:** een variant op het bekende spel 'Ren je rot'. Bij dit spelletje worden op een bewegelijke wijze vragen beantwoord.
- **Duckrace:** een levend ganzenbord met veel muzikale vragen. Leuk voor de teambuilding.
- **Regel cadeaus anders.** Voor elke jarige 25 cadeautjes van vijf tot tien euro is niet noodzakelijk. Het uitpakken ervan kost veel tijd en de vreugde bij de jarige neemt af naarmate die meer cadeautjes ontvangt. Wij adviseren om één groot gezamenlijk cadeau te geven. Elk kind doet een euro in de pot en daarvan koopt een (klassen)ouder één groot cadeau. Dit heeft als groot bijkomend voordeel dat ook voor kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen de financiële drempel kleiner is om naar een verjaardagsfeestje te gaan.
- **Leg je plan van tevoren aan de leerkracht voor.** Deze kan dan vaak ook wat tips geven en er aandacht aan besteden in de klas.

ouders over klassenfeestjes
 De effecten op uitsluiting en pesten door het geven van een klassenfeestje zijn moeilijk, zo niet onmogelijk te meten. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze klein en zeer divers. Vandaar dat we besloten hebben geen direct effectonderzoek te doen. Wel hebben we eind 2019 een enquête over uitsluiting en klassenfeestjes uitgezet via onze nieuwsbrief en website en via een aantal sociale media die veel bezocht wordt door ouders van basisschoolleerlingen. Daarin zijn vragen opgenomen over het schoolbeleid ten aanzien van het uitdelen van uitnodigin-

gen, de ervaringen en de verwachtingen van klassenfeestjes. In totaal hebben 249 ouders de enquête ingevuld.

Vanuit een inclusieve benadering en een schoolbeleid dat gericht zou moeten zijn op het tegengaan van pesten en uitsluiten, vinden wij het uitdelen van uitnodigingen in de klas niet gepast, tenzij alle kinderen een uitnodiging ontvangen. Daarom verraste het ons, dat nog op 21% van de scholen de kinderen de uitnodigingen in de klas mogen uitdelen, ook als niet alle kinderen voor het verjaardagsfeestje worden uitgenodigd. Op 57% van de scholen mag dit niet en op 7% van de scholen mogen uitnodigingen uitsluitend in de klas worden uitgedeeld als alle kinderen worden uitgenodigd. Op 3% van de scholen gaat het anders en 12% van de ouders weet niet hoe het op school is geregeld.

Een andere bevinding is dat 15% van de ouders ooit een klassenfeestje gegeven heeft. De meesten één of twee keer, vaak geïnspireerd door ons project. Hun belangrijkste reden om een klassenfeestje te geven, is uitsluiting van andere kinderen of van hun eigen kind tegen te gaan. Een klassenfeestje voor alle jongens of alle meisjes uit de klas komt ook voor. Het merendeel van de ouders ervaren de klassenfeestjes als positief. Een ouder verwoordt het als volgt: 'Heel goed! Het creëert een gevoel van saamhorigheid en er is even niemand die buiten de boot valt.' Een ander noteerde: 'Super. Het is een genot om de blijte toetjes te zien, zeker van de kinderen die niet vaak of nooit uitgenodigd worden.'

We hebben ook gevraagd of deze ouders adviezen hebben. En die hebben ze: 'Gewoon doen!', 'Zorg voor een goede voorbereiding' en een leuke: 'Nodig ook ouders uit, bijvoorbeeld in een speeltuin. Contacten tussen ouders zijn belangrijk en niet

iedereen ziet elkaar op het schoolplein.' Tor slot hebben we ouders gevraagd of ze denken dat een klassenfeestje uitsluiting vermindert. De helft denkt van wel, 22% denkt van niet en 27% weet het niet. Enkele ouders waarschuwen wel dat ook bij klassenfeestjes uitsluiting op de loer ligt, bijvoorbeeld het kind dat zichzelf tijdens een feestje al bij voorbaat terugtrekt en zo uitgesloten wordt. Dit is een aandachtspunt, vandaar onze tip om bij een klassenfeestje een van de ouders als taak te geven om juist de kinderen die buitengesloten worden extra in de gaten te houden en hen er actief bij te betrekken, bijvoorbeeld door hun te vragen te helpen.

HELPT HET?
 Of klassenfeestjes sociale uitsluiting en misschien zelfs pesten tegengaan, weten we dus niet. We denken net als de meeste ouders van wel. Of het veel helpt? Die illusie hebben we niet. Helaas. Maar we hebben de afgelopen drie jaar ook geen negatieve ervaringen vernomen. Het meest gebruikte argument tegen klassenfeestjes, gehoord in de media en van sommige ouders, is dat kinderen ook negatieve ervaringen nodig hebben om te groeien. En dat niet uitgenodigd worden voor een feestje zo'n groeimoment is. Een kind mag best ervaren dat niet iedereen hem of haar leuk vindt. Dit zou kunnen, maar nooit uitgenodigd worden voor een verjaardagsfeestje is geen groeimoment, dat is een uiting van sociale uitsluiting. Vandaar dat we deze simpele bijdrage aan inclusie blijven aanmoedigen. Als in elke klas een of twee klassenfeestjes per jaar worden gegeven, is dat een mooi resultaat, want ons ultieme doel is dat elk kind in Neder-

Klassenfeestjes in coronatijd

In coronatijd kunnen minder makkelijk klassenfeestjes gegeven worden; daarom overwegen we nu ook andere inclusieactiviteiten te ontplooiën. Denk aan ouders en leerkrachten bewuster maken van de problematiek, leerkrachten van concrete tips voorzien, spreekbeurten over sociale uitsluiting ontwikkelen, een spel om het voor kinderen invoelbaarder te maken en een tool voor ouders om het bespreekbaar te maken. Ons uiteindelijke doel is tenslotte het tegengaan van uitsluiting van leerlingen op de basisschool. Ideeën of tips? Mail ons!

land ten minste één keer per jaar wordt uitgenodigd voor een klassenfeestje. Om dit doel te bereiken moet er nog wel wat gebeuren. Er zijn ongeveer 70.000 basisschoolklassen in Nederland. Dus moeten er ten minste 70.000 klassenfeestjes per jaar worden georganiseerd! *

MARC CONRADI is socioloog en onderzoeker Klassenfeestjes Druk & Dwers. ELIN HONDEBRINK is leraar basisonderwijs en communicatie-expert en projectmedewerker Druk & Dwers en Klassenfeestjes.

LITERATUUR: zie pedagogiek.nl/literatuurlijst.

Zie voor een impressie van een klassenfeestje dit Jeugdjournalitem: bit.ly/2OHJ0l6

